

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ

1. Правото на съответния орган да прецени колко и кои лица следва да бъдат разпитани, за да се обезпечи изясняването на фактологията, съществува паралелно със задължението на този орган добросъвестно и професионално да изпълни процедурата по разпит на всяко от допуснатите от него като свидетели лица.

Чл. 127, чл. 128, чл. 129 и чл. 130 от НПК

Решение № 35 от 03.04.2019 г. по нак. дело № 259/2018 г., III н. о., докладчик съдия Милена Панева

В допълнението към касационната жалба от защитника на подс. О. се възразява срещу процесуалната допустимост на гласните доказателства, изводими от протоколите за разпит на свидетелите Д. и Г. от досъдебното производство, тъй като са изготвени чрез цялостно копиране и пренасяне на съдържанието на единия от тези протоколи в съдържанието на другия от тях. Въпросът уместно е поставен, доколкото по този именно начин, т. е. чрез очевидно ползване на компютърната функция copy-paste са изготвени протоколите за разпит на свидетелите Й. Д. и Р. Г. в досъдебното производство. Такъв маниер на работа представлява на практика сурогат на изпълнение на правомощията на разследващия орган и несъмнено е порочно, като манифестира отказ от съвестно изпълнение на функции, липса на уважение и уважение към извършваната работа и negliжиране на практическата полза и смисъла от нея, като в крайна сметка опорочава процесуалната дейност по събиране и закрепване на съответните

доказателства. Без съмнение, когато няколко лица едновременно са наблюдавали едно и също събитие може да се предполага, че те са го възприели по идентичен начин. Но това е само хипотетична възможност, доколкото индивидуалната способност за правилно и пълноценно възприемане, запаметяване и възпроизвеждане е всякога обусловена от строго субективни фактори, като моментната концентрация на вниманието, физическото и моментното емоционално състояние, нагласата на паметта и пр. Правото на съответния орган да прецени колко и кои лица следва да бъдат разпитани, за да се обезпечи изясняването на фактологията съществува паралелно със задължението на този орган добросъвестно и професионално да изпълни процедурата по разпит на всяко от допуснатите от него като свидетели лица, за да се гарантира от една страна процесуалната валидност на техните показания, а от друга страна да се прецени влиянието на горепосочените субективни фактори.

Принципната основателност на коментираното възражение обаче не компрометира работата на въззивния съд и постановената от него присъда, като не е налагала цялостно изключване на показанията на свидетелите Д. и Г. от доказателствената съвкупност, както се настоява от страна на защитата, доколкото и двамата посочени свидетели са дали показания в хода на съдебното следствие. В рамките на проведен съобразно с правилата на НПК съдебен разпит всеки от двамата е изложил пред съда устно и непосредствено спомена си за процесните събития, възпроизвеждайки собствените си възприятия от тях, вкл. за срещата между подс. О. и свид. К. А. и случилата се между двамата размяна, последващото задържане на А., А. и Т. и установяването у първата от тях на пакетче с хероин, за което тя (според показанията на свид. Г.) е съобщила, че го е закупила от О.; за извършеното по-късно претърсване в дома на двамата подсъдими; за пребиваването на О. в този дом към момента на това действие; за опита на подсъдимата да скрие иззетите впоследствие полиетиленови пакетчета с наркотично вещество. А доколкото при първоинстанционното разглеждане на делото е била

приложена процесуалната техника по чл. 281 НПК към показанията на Д. и Г., чрез нея са приобщени било то сведения относно несъществени детайли от събитията, като това колко и кои точно полицейски служители са участвали в оперативното наблюдение на адреса или сведения относно факти, установими и чрез други доказателства, като датата на събитията, точния брой на иззетите опаковки с хероин и местата, където те са били намерени при извършеното претърсване.

II. РЕШЕНИЯ НА ОБЩОТО СЪБРАНИЕ НА ГРАЖДАНСКА И ТЪРГОВСКА КОЛЕГИИ

2.Тълкувателно решение № 3/2016 от 22.04.2019 г. по тълк. дело № 3/2016 г., ОСГТК, докладчици съдия Емануела Балевска и съдия Емилия Василева

Тълкувателното дело е образувано на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ с Разпореждане от 30.06.2016 г. на Председателя на Върховния касационен съд на Република България /ВКС/, допълнено с Разпореждания от 28.11.2016 г. и от 26.04.2017 г. на Председателя на ВКС, за приемане на тълкувателно решение от Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на ВКС /ОСГТК/ по следните правни въпроси, по които е налице противоречива съдебна практика:

1. Предявяването на иска като частичен и последвалото негово увеличаване по реда на чл. 214, ал. 1 ГПК има ли за последица спиране и прекъсване на погасителната давност по отношение на непредявената част от вземането?

2. Ползва ли се решение по уважен частичен иск със сила на пресъдено нещо относно правопораждащите факти на спорното право при предявен в друг исков процес иск за горницата, произтичаща от същото право?

3. Налице ли е процесуалната пречка от чл. 126 ГПК за допустимост на частичния иск, когато между същите страни, на същото основание и за същото вземане е предявен частичен иск, по който по-рано заведеното дело е висящо?

В проведеното закрито заседание на 28.09.2017 г. ОСГТК на ВКС прие предложението на комисията от 21.07.2017 г. за прередактиране на втория въпрос, който придоби следното съдържание:

2. Ползва ли се решение по уважен частичен иск със сила на пресъдено нещо относно правопораждащите факти на спорното право при предявен в друг исков процес иск за разликата до заявения пълен размер на вземането, произтичащо от същото право?

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на Върховния касационен съд, за да се произнесе по поставените въпроси, съобрази следното:

1. Предявяването на иска като частичен и последвалото негово увеличаване по реда на чл. 214, ал. 1 ГПК има ли за последица спиране и прекъсване на погасителната давност по отношение на непредявената част от вземането?

По поставения правен въпрос съществува противоречива практика на различни съдебни състави на ВКС.

Според едното становище предявяването на частичен иск и неговото уважаване не спира и не прекъсва погасителната давност за останалата част от вземането, която не е предмет на делото. Поддържа се разбирането, че при

увеличаване на размера на частично предявения иск по реда на чл. 116 ГПК /отм./ по отношение на увеличения размер на иска погасителната давност не се смята за прекъсната с подаването на исковата молба; по отношение на този размер давността продължава да тече до изменението на иска, с което по-големият размер е бил заявен.

Според второто становище с предявяването на частичен иск не се прекъсва погасителната давност по отношение на останалата част на вземането до пълния му размер, но се спира течението на давностния срок по реда на чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД за цялото вземане, което спиране следва да се зачете в хода на съдебното производство, след като не е формирана сила на пресъдено нещо по частичния иск.

ОСГТК на ВКС намира за правилно първото становище, предвид следните съображения:

Погасителната давност е вид юридически факт от категорията на юридическите събития и представлява период от време /срок/, с изтичането на който се погасява публичното субективно право на кредитора да иска съдебна защита или принудително изпълнение на притезателно или преобразуващо право.

Давностният срок спира да тече при настъпване на изчерпателно изброени в закона обстоятелства. Съгласно чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД давност не тече, докато трае съдебният процес относно вземането. Поради изчерпателното изброяване на основанията за спиране на давността и въвеждането с чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД на изключение от общото правило за непрекъсваемост на давностните срокове, разпоредбата на чл. 115, ал. 1, б. „ж“ не следва да се тълкува разширително. Срокът на погасителната давност спира да тече от деня на предявяване на иска чрез подаване на исковата молба до влизане в сила на съдебния акт, с който исковото производство приключва, съгласно правилата на чл. 296 ГПК.

Давностният срок се прекъсва при настъпване на определени в закона обстоятелства. Нормата на чл. 116 ЗЗД също е от императивен порядък, съдържа изчерпателно изброяване на основания за прекъсване на давността и не може да се тълкува разширително. Съобразно чл. 116, б. „б“ ЗЗД давността се прекъсва с предявяване на иска, но само ако искът бъде уважен. При уважаване на иска изтеклият срок на погасителната давност се заличава и започва да тече нова давност, която винаги е петгодишна. Ако искът не бъде уважен, давността не се смята прекъсната - чл. 116, б. „б“ in fine ЗЗД.

Срокът на погасителната давност не тече, докато трае съдебният процес относно вземането, което се индивидуализира чрез посоченото основание и заявения петитум. За разликата над предявената част от вземането давността не спира и не прекъсва.

Спиране и прекъсване на срока на погасителната давност се проявява само относно иска, с който съдът е сезиран и по който трябва да се произнесе с решението. Силата на пресъдено нещо /СПН/ на влязлото в сила съдебно решение се разпростира само спрямо субективната и обективна рамка на диспозитива на решението, постановено по съществуващото на спора. В мотивите към т. 18 на ТР № 1/04.01.2001 г. по тълк. д. № 1/2000 г. на ОСГК на ВКС се приема, че със СПН се ползва само решението по отношение на спорното материално право, въведено с основанието и петитума на иска като предмет на делото. Съгласно задължителните разяснения към т. 1 на ТР № 1/17.07.2001 г. по тълк. д. № 1/2001 г. на ОСГК на ВКС предмет на делото, образувано по частичния иск, е само част от вземането.

Счита се, че искът е предявен за цялото субективно материално право, респективно за пълния размер на вземането при парични притезания, когато ищецът не е посочил, че предявява иска като частичен. Ако от събраните по делото доказателства се установява, че спорното право /вземането/ е в по-голям размер от заявения с исковата молба, това обстоятелство не дава основание за извод, че предявеният иск е частичен. Разпоредбата на чл. 214,

ал. 1, изр. 3, предл. 1 ГПК предоставя право на ищеца до приключване на съдебното дирене в първата инстанция да измени размера на предявения иск. В тази хипотеза след изменение на размера на иска спорното право продължава да се претендира на същото основание и със същото съдържание, като промяната е само по отношение на размера. Давността за вземането, включително и за увеличената част, е прекъсната с исковата молба и е спряла да тече докато трае исковият процес, защото пред съда е заявено цялото спорно право, без да е посочено, че се предявява частичен иск.

За да се приеме, че искът е предявен като частичен, е необходимо ищецът в исковата молба изрично да заяви, че претендира част от спорното право, част от вземането. С предявяването на частичен иск ищецът въвежда като предмет на делото само част от спорното субективно материално право - при парични притезания предмет на делото е претендираната част от дължимата сума, на която ще съответства и предметът на осъдителното решение.

Новата разпоредба на чл. 116а ЗЗД /ДВ, бр. 42/2018 г./ въвежда правилото, че „когато вземането е предявено частично, давността се спира или прекъсва само за предявената част“. Следователно при предявен частичен иск прекъсването на давността настъпва само за онази част от вземането, която е предявена с исковата молба и за която частичният иск е уважен. Непредявената част от вземането остава извън предмета на делото и за нея давността не спира и не прекъсва, а продължава да тече.

Това се отнася и за хипотезата, при която частичният иск е увеличен по реда на чл. 214, ал. 1, изр. 3, предл. 1 ГПК. С увеличаване на исковата претенция вземането се заявява за защита в останалата му част, която до този момент не е била предмет на делото. По отношение на увеличения размер давността спира и се прекъсва с подаване на молбата по чл. 214, ал. 1 изр. 3, предл. 1 ЗЗД.

По изложените съображения, ОСГТК на ВКС приема следното:

Предявяването на иска за парично вземане като частичен и последвалото негово увеличаване по реда на чл. 214, ал. 1 ГПК нямат за последица спиране и прекъсване на погасителната давност по отношение на непредявената част от вземането.

2. Ползва ли се решение по уважен частичен иск със сила на пресъдено нещо относно правопораждащите факти на спорното право при предявен в друг исков процес иск за разликата до заявения пълен размер на вземането, произтичащо от същото право?

По посочения правен въпрос констатираната противоречива практика е формирана с решения по чл. 290 и сл. ГПК на различни съдебни състави на ВКС, Гражданска и Търговска колегия.

В едното становище е застъпена тезата, че установените с решението по частичен иск общи правопораждащи факти на спорното право се ползват със сила на пресъдено нещо при предявен в друг исков процес иск за разликата до заявения пълен размер на вземането, произтичащо от същото право.

Според другото становище установените с решението по частичен иск общи правопораждащи факти на спорното право не се ползват със сила на пресъдено нещо при предявен в друг исков процес иск за разликата до заявения пълен размер на вземането, произтичащо от същото право.

ОСГТК на ВКС намира за правилно първото становище, предвид следните съображения:

Разпоредбата на чл. 298, ал. 1 ГПК очертава субективните и обективните предели на силата на пресъдено нещо на влязлото в сила решение: решението влиза в сила между същите страни, за същото искане и на същото основание.

Съгласно т. 18 от ТР № 1/04.01.2001 г. на ВКС по т. гр. д. № 1/2000 г., ОСГК със сила на пресъдено нещо се ползува само решението по отношение на спорното материално право, въведено с основаниято и петитума на иска като предмет на делото.

Предмет на делото е претендираното или отричано от ищеца спорно субективно материално право, което се въвежда в процеса чрез правното твърдение на ищеца, съдържащо се в исковата молба. В исковата молба ищецът следва да индивидуализира спорното материално право чрез основаниято и петитума на иска. Основанието на иска обхваща твърдените от ищеца факти и обстоятелства, от които произтича претендираното субективно материално право, т. е. правопораждащите юридически факти. Спорното право се индивидуализира и чрез неговите субекти /страни по материалното правоотношение/, посочени в основаниято на иска. Чрез петитума на исковата молба ищецът конкретизира неговото съдържание /в какво се състои претендираното или отричаното право, исканата правна промяна/ и вида на търсената защита /дали ищецът иска установяване на съществуването или несъществуването на спорното право, или осъждане на ответника, или правна промяна/. Правната квалификация на спорното право се определя от съда въз основа на заявените от ищеца основание и петитум.

При предявяване на осъдителен иск за парично вземане в петитума на исковата молба ищецът сочи и размера на иска. Когато ищецът претендира с петитума на исковата молба само част от размера на вземането, той предявява частичен иск. Посоченият в исковата молба юридически факт, от който произтича спорното право, представлява основаниято на иска, включително при предявяването му като частичен. Независимо, че с частичния иск се търси защита в ограничен обем, въведеното основание на иска като правопораждащ юридически факт е единно и неделимо, както при предявен частичен иск за част от вземането, така и при последващия иск за разликата до пълния размер на вземането, произтичащо от същото право. В

основанието на иска се включват всички факти, очертани от хипотезиса на правната норма, въз основа на които се поражда претендираното или отричано от ищеца спорно материално право. При постановяване на решението съдът е длъжен да обсъди събраните доказателства, възражения и доводи на страните, да установи реално осъществените факти и обстоятелства и въз основа на тях да направи извод за възникването, съществуването, прекратяването или погасяването на съответното материално правоотношение, разбирано като двустранна правна връзка, обединяваща корелативни субективни права и юридически задължения от момента на тяхното възникване до реализацията им - аргумент от чл. 235, ал. 2 и чл. 236, ал. 2 ГПК.

Обективните предели на СПН очертават нейния предмет - правоотношението, чието съществуване или несъществуване е установено по делото, и субективното материално право, което произтича от него, а субективните предели - страните по материалното правоотношение, както и лицата, които, макар и да не са страни, са обвързани от установеното положение. Бележите, които индивидуализират всяко материално правоотношение и съответно субективно материално право, представляват обективни предели на СПН, а именно: юридическите факти, от които спорното право произтича, съдържанието на спорното право /в какво се състои то/ и неговото правно естество /правна квалификация/. Субективното материално право не може да бъде установено извън правопораждащите го факти, извън основанието му. Страните по материалното правоотношение са необходимата част от обективните и субективни предели на СПН.

Когато искът е за установяване на факт, обективните предели на СПН обхващат само съответния факт, а субективните предели - лицата, за които осъществяването на този факт има правно значение.

При исковете за правоотношение, вкл. за парично вземане, фактите са индивидуализиращи белези, а предмет на установяване са накърненото

субективно материално право и правоотношението, от което то произтича - тяхното съществуване може да бъде отречено, въпреки че всички правопораждащи факти са се осъществили, както и въпреки че някои от правопораждащите факти не са се осъществили. Материалното правоотношение се индивидуализира от целия фактически състав, независимо от това кои факти са се осъществили и кои - не. Силата на пресъдено нещо на решението, постановено по иска за защита на правото в пълния му обем, препятства последващото твърдение на ищеца, че вземането му е по-голямо, възражението на ответника, че то е по-малко, както и последващите твърдения и възражения на ответника, че вземането се дължи на друго основание, съответно друго материално правоотношение. Задължението за неоспорване се отнася до всеки елемент на установеното или отречено от съда спорно право - не само до неговия размер, но и до основанието и правната му квалификация.

При отхвърляне на частичния иск като неоснователен ищецът не би могъл успешно да предяви иск за останалата непредявена част от вземането, тъй като с влязлото в сила решение, с което се отхвърля частичният иск, се отрича цялото спорно право. Следователно СПН обхваща цялото вземане, т.е. това решение се ползва със СПН и по отношение на непредявената част от вземането, включително и относно правопораждащите факти. Тази позиция на ВКС е изразена в т. 9 на Тълкувателно решение № 4/18.06.2014 г. по тълк. д. № 4/2013 г. на ОСТТК на ВКС - „обективните предели на СПН, когато правото е отречено, обхващат установяване, че правото никога не е съществувало или че е съществувало или че е съществувало от момента на неговото възникване, но се е прекратило или погасило към момента на приключване на съдебното дирене“. Силата на пресъдено нещо на отхвърлителния диспозитив по частичния иск разпростира действието си и за непредявената част, защото от гледна точка на материалното право несъществуването на част от цялото вземане поради неосъществяване на правнорелевантните за възникване на твърдяното субективно материално

право факти е равнозначна на несъществуване и на разликата до неговия пълен обем според твърденията на ищеца.

В хипотезата на уважен изцяло частичен иск останалата част от вземането също може да съществува, но е възможно и да не съществува. Обективните предели на СПН на положителното съдебно решение по частичния иск се изчерпват с предмета на делото, а по останалата част може да се формира нова - различна СПН.

При уважаване на частичния иск обективните предели на СПН обхващат основанието на иска, индивидуализирано посредством правопораждащите факти /юридическите факти, от които правоотношението произтича/, страните по материалното правоотношение и съдържанието му до признатия размер на спорното субективно материално право. Поради това, че общите правопораждащи юридически факти са едни и същи, както за частичния иск, така и за иска за останалата част от вземането, те се ползват от последиците на СПН при разглеждане на иска за останалата част от вземането.

В случаите, когато предмет на последващия иск за съдебна защита е разликата /остатъка/ от вземането, се касае до същото субективно материално право, същото вземане, но в останалия незааявен с предявения преди това частичен иск обем. По двата иска се претендира едно и също вземане, но в различен обем, различни части. Предвид правоустановяващото и преклудиращото действие на СПН е недопустимо в последващия исков процес за остатъка от вземането да се спори относно основанието на вземането и правната му квалификация.

След като със СПН е установено, че правоотношението, въз основа на което се претендира непогасено парично вземане, е възникнало валидно, поради което частичният иск е уважен, то е недопустимо в последващ исков процес за разликата до пълния размер на вземането да се пререшава въпросът

дали същото правоотношение е възникнало, нито каква е правната му квалификация. Аргумент за този извод е и обстоятелството, че в диспозитива на съдебното решение съдът се произнася не само за размера на вземането, но и относно основанието /какво представлява и от какво произтича присъденото вземане/, предвид изискването на чл. 236, ал. 1, т. 5 ГПК в решението да бъде посочено какво постановява съдът по съществуващото на спора, и с оглед СПН на диспозитива съобразно постановките на ТР № 1 от 4.01.2001 г. на ВКС по т. гр. д. № 1/2000 г., ОСГК, т. 18.

След като с влязло в сила решение, с което е уважен предявеният частичен иск, са установени фактите, релевантни за съществуването на претендираното право, макар и заявено в частичен обем /размер/, то позоваването в последващ процес по иск за разликата до пълния размер на вземането, произтичащо от същото правоотношение, на факти, осуетяващи възникването на субективното материално право или опорочаващи правопораждащите правоотношението факти и водещи до унищожаването му, е преклудирано.

Формираната СПН на решението по частичния иск относно основанието преклудира правоизключващите и правоунищожаващите възражения на ответника срещу правопораждащите правно релевантни факти, относими към възникването и съществуването на материалното правоотношение, от което произтича спорното право. Правопогасяващите възражения на ответника за останалата част от вземането не се преклудират, тъй като е допустимо за разликата, която не е била предявена с първоначалния иск, вземането да е погасено по давност, чрез плащане, прихващане или по друг начин. Правоотлагащите възражения по отношение на останалата част от вземането също не се преклудират, защото е възможно да се твърдят факти, които отлагат нейната изискуемост. В този аспект, макар и с предявяване на частичния иск за ответника-длъжник да възниква задължението по чл. 131 ГПК с отговора си на исковата молба да изчерпи

защитните си възражения, не може да се отрече възможността в новия исков процес за разликата до пълния размер на вземането, той да разполага и с други защитни средства, нерелевирани при разглеждането на частичния иск.

По изложените съображения, ОСГТК на ВКС приема следното:

Решението по уважен частичен иск за парично вземане се ползва със сила на пресъдено нещо относно правопораждащите факти на спорното субективно материално право при предявен в друг исков процес иск за защита на вземане за разликата до пълния размер на паричното вземане, произтичащо от същото право.

3. Налице ли е процесуалната пречка от чл. 126 ГПК за допустимост на частичния иск, когато между същите страни, на същото основание и за същото вземане е предявен частичен иск, по който по-рано заведеното дело е висящо?

По посочения правен въпрос съществува противоречива практика между различни съдебни състави на ВКС, Гражданска колегия, създадена с определения, постановени по реда на чл. 274, ал. 3 ГПК.

Според едното становище, е налице процесуална пречка от чл. 126 ГПК за допустимост на частичния иск, когато между същите страни, на същото основание и за същото вземане е предявен частичен иск, по който по-рано заведеното дело е висящо.

Според обратната теза не е налице процесуална пречка от чл. 126 ГПК за допустимост на частичния иск, когато между същите страни, на същото основание и за същото вземане е предявен частичен иск, по който по-рано заведеното дело е висящо.

ОСГТК на ВКС намира следното:

Съгласно чл. 126, ал. 1 ГПК, когато в един и същ съд или различни съдилища има висящи две дела между същите страни, на същото основание и

за същото искане, по-късно заведеното дело се прекратява служебно от съда, с изключение на делата за присъждане на първоначално непредявената част от вземане, предмет на дело по вече висящ частичен иск.

Прекратяването на по-късно заведеното дело при друг висящ процес на основание посочената правна норма изисква пълен идентитет от субективна и обективна страна между двете дела.

За да се прекрати по-късно образуваното дело по частичен иск, е необходимо двете дела да са изцяло идентични - да са между едни и същи страни, на едно и също основание и за една и съща част от вземането, т. е. по-късно образуваното дело да е за същата част от вземането, за която е предявен частичният иск по по-рано заведеното висящо дело. В този случай производството по последващия частичен иск следва да бъде прекратено.

Когато между същите страни, на същото основание и за една част от вземането е предявен частичен иск, по който делото е висящо, останалата част от вземането може да бъде предявена в друг исков процес. В този случай е налице изключението, предвидено в разпоредбата на чл. 126, ал. 1 ГПК. Ако в съда има две висящи дела между едни и същи страни, на едно и също основание, но претенцията е за различни части на едно и също вземане, не е налице идентитет между двете дела. Необходимо е в първоначалната искова молба изрично да бъде посочено, че се претендира част от вземането, а в последващата искова молба да е конкретизирано, че претенцията е за друга част или за остатък от вземането, произтичащо от същото право.

В този случай производството по последващия частичен иск следва да бъде спряно до влизане в сила на съдебното решение по първоначално предявения частичен иск на основание чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК. Ако първоначално предявеният частичен иск бъде уважен, съдът следва да възобнови спряното производство и да зачете СПН, с която се ползват установените с решението по частичния иск общи правопораждащи факти на

спорното право. Ако частичният иск бъде отхвърлен като неоснователен, производството по последващия частичен иск следва да бъде прекратено като недопустимо, тъй като със СПН се отрича цялото спорно материално право.

Спирането на производството по последващия частичен иск може да бъде избегнато чрез съединяване на двете дела /по частичния иск и по иска за останалия размер от спорното право/ за разглеждането им в едно производство и издаване на общо решение по тях на основание чл. 213 ГПК.

В хипотезата, когато в първоначалната искова молба ищецът не е посочил изрично, че претендира част от спорното право, част от вземането, то се счита, че с исковата молба е предявено цялото спорно право, цялото вземане. В този случай предявеният последващ иск за същото вземане или за част от него е недопустим поради наличието на обективен идентитет между двете дела и съществуването на процесуална пречка за паралелната им висящност. Производството по второто дело следва да се прекрати поради недопустимост на иска на основание чл. 126, ал. 1 ГПК.

По изложените съображения, ОСГТК на ВКС приема следното:

Не е налице процесуалната пречка по смисъла на чл. 126 ГПК за допустимост на последващия частичен иск, когато между същите страни, на същото основание и за същото вземане е предявен частичен иск, по който по-рано заведеното дело е висящо, ако предявените частични иски се отнасят до различни части от вземането.

В този случай производството по последващия частичен иск следва да бъде спряно на основание чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК или двете дела да бъдат съединени за разглеждането им в едно производство и издаване на общо решение по тях на основание чл. 213 ГПК.

Ако с последващия частичен иск е предявена същата част от вземането, която е предмет на първоначалния частичен иск, по който по-рано заведеното дело е висящо, е налице процесуална пречка по смисъла на чл.

126 ГПК и производството по последващия частичен иск следва да бъде прекратено.

По изложените съображения Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на Върховния касационен съд

Р Е Ш И:

- 1. Предявяването на иска за парично вземане като частичен и последвалото негово увеличаване по реда на чл. 214, ал. 1 ГПК нямат за последица спиране и прекъсване на погасителната давност по отношение на непредявената част от вземането.**
- 2. Решението по уважен частичен иск за парично вземане се ползва със сила на пресъдено нещо относно правопораждащите факти на спорното субективно материално право при предявен в друг исков процес иск за защита на вземане за разликата до пълния размер на паричното вземане, произтичащо от същото право.**
- 3. Не е налице процесуалната пречка по смисъла на чл. 126 ГПК за допустимост на последващия частичен иск, когато между същите страни, на същото основание и за същото вземане е предявен частичен иск, по който по-рано заведеното дело е висящо, ако предявените частични искове се отнасят до различни части от вземането.**

В този случай производството по последващия частичен иск следва да бъде спряно на основание чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК или двете дела да бъдат съединени за разглеждането им в едно производство и издаване на общо решение по тях на основание чл. 213 ГПК.

Ако с последващия частичен иск е предявена същата част от вземането, която е предмет на първоначалния частичен иск, по който по-рано заведеното дело е висящо, е налице процесуална пречка по

смисъла на чл. 126 ГПК и производството по последващия частичен иск следва да бъде прекратено.

3.Тълкувателно решение № 3/2017 от 27.03.2019 г. по тълк. дело № 3/2017 г., ОСГТК, докладчици съдия Тотка Калчева и съдия Емил Томов

Тълкувателното дело е образувано на основание чл. 125 ЗСВ с разпореждане от 30.06.2017 г. на Председателя на Върховния касационен съд, изменено с разпореждане от 24.11.2017 г. на основание т. 7.3 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от ОСГК, ОСТК и ОСГТК на ВКС.

Поставените на тълкуване въпроси са:

1. Когато извършеното плащане не е достатъчно, погасителният ефект за законната лихва за забава при неизпълнение на парично задължение настъпва при условията и в поредността по чл. 76, ал. 1 ЗЗД или при условията и в поредността по чл. 76, ал. 2 ЗЗД?;

Как следва да се определи размерът на вземането на кредитора при предсрочна изискуемост по договор за заем/кредит - само в размер на непогасения остатък от предоставената по договора парична сума или се включва уговореното в договора възнаграждение (възнаградителни лихви) и/или законните лихви?

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд, за да се произнесе, съобрази следното по поставените въпроси:

1. Когато извършеното плащане не е достатъчно, погасителният ефект за законната лихва за забава при неизпълнение на парично задължение

настъпва при условията и в поредността по чл. 76, ал. 1 ЗЗД или при условията и в поредността по чл. 76, ал. 2 ЗЗД?

По този въпрос тълкувателното дело е образувано на основание чл. 292 ГПК поради констатирано противоречие в практиката на ВКС. Според едното становище признатото вземане за обезщетение по чл. 86, ал. 1 ЗЗД е еднородно по своя характер с главницата, не се идентифицира със законната лихва, чрез която е изчислено, и затова не следва да се квалифицира като лихва по чл. 76, ал. 2 ЗЗД, а поредността в погасяването му, когато се дължи наред с друго еднородно задължение, се определя по правилото на чл. 76, ал. 1 ЗЗД. Според другото становище, от гледна точка на изпълнението на задълженията (чл. 63 - чл. 78 ЗЗД) и на изпълнителния процес, паричното вземане се състои от три части: главница, лихви и разноси, поради което длъжникът не може да се ползва от правото по чл. 76, ал. 1 ЗЗД да посочи кое от задълженията погасява, а погасяването следва да се извърши по реда на чл. 76, ал. 2 ЗЗД.

ОСГТК на ВКС приема за правилно второто становище.

Условията и поредността за погасяване на задълженията по чл. 76, ал. 1 и по чл. 76, ал. 2 ЗЗД се прилагат, ако липсва уговорка между страните, която да определя други условия и ред за прихващане на изпълнението. При предложено от длъжника и прието от кредитора изпълнение по условия и ред, различни от определените в договора или от закона, нормите на чл. 76 ЗЗД не се прилагат.

При липса на уговорка между страните за реда на погасяване на задълженията и ако са налице условията по чл. 76, ал. 1 ЗЗД, изборът на длъжника кое от няколкото еднородни задължения погасява обвързва кредитора. В случай, че длъжникът не е направил избор, погасяването задължително се извършва по реда на чл. 76, ал. 1, изр. 2 или изр. 3 ЗЗД.

Правилото на чл. 76, ал. 1 ЗЗД е установено в интерес на длъжника. По този ред се погасяват еднородните задължения, включително паричните.

Условието е да съществуват няколко задължения, всяко от които е главно и самостоятелно и е определено по основание и размер.

За погасяването на паричните задължения приложение намира специалното правило на чл. 76, ал. 2 ЗЗД, според което при недостатъчно изпълнение се погасяват най - напред разноските, след това лихвите и най-после главницата. Условие за прихващане по реда на чл. 76, ал. 2 ЗЗД е съществуването на едно задължение, което се формира от поне два от посочените елемента, или според поставения за тълкуване въпрос - от главница и лихви.

По отношение на изпълнението на паричните задължения законът не прави разграничение между различните видове лихви - възнаградителна или обезщетителна, договорна или законна. Неизпълнението на паричното задължение е винаги забавено съгласно чл. 81, ал. 2 ЗЗД. Законодателно уредената отговорност на длъжника при неизпълнение на парично задължение по чл. 86, ал. 1 ЗЗД е съизмерима със законната лихва от датата на забавата без покана от кредитора, което определя паричните задължения винаги като лихвоносни, независимо дали в договора има уговорени от страните лихви. Законната лихва за забава става част от дълга при неплащане на главницата с настъпване на срока за изпълнение за разлика от договорните възнаградителни и другите определени в закона обезщетителни лихви, които са елемент на дълга от момента на възникването му. Всички видове лихви са акцесорни вземания спрямо вземането за главницата и точното изпълнение на задължението включва погасяване на главницата и на определените по договора или начислените до деня на плащането законни лихви. Интересът на кредитора от изпълнението и принципът на неделимост на плащането в съчетание с коректива на чл. 66 ЗЗД, налагат тълкуването, че разпоредбата на чл. 76, ал. 2 ЗЗД предвижда еднаква поредност за плащане на всички видове

лихви. Правилото на чл. 76, ал. 2 ЗЗД отчита интереса на кредитора - първо да се погасят лихвите, а непогасената главница да продължи да се олихвява, както и предвид уредената по-кратка погасителна давност за вземанията за лихви по чл. 111, б."в" ЗЗД в сравнение с общата погасителна давност за главницата.

При предложено от длъжника изпълнение със забава на лихвоносно парично задължение, което не е достатъчно да покрие лихвите и главницата, длъжникът може да посочи кой елемент на дълга погасява, но този избор не е обвързващ за кредитора. Кредиторът може да приеме така предложеното изпълнение; да откаже да приеме изпълнението, ако няма интерес от частичното плащане или да извърши погасяването по реда на чл. 76, ал. 2 ЗЗД.

Кредиторът не може да откаже да приеме изпълнението, ако неизпълнената част е незначителна с оглед размера на задължението.

Когато длъжникът има няколко главни задължения, всяко от които или някое от тях са лихвоносни, и изпълнението не е достатъчно да погаси всичките, длъжникът може да заяви кое задължение погасява по реда на чл. 76, ал. 1, изр. 1 ЗЗД. Ако предложеното изпълнение погасява изцяло посоченото от длъжника задължение, включително с дължимите лихви към този дълг, изборът обвързва кредитора. В този случай кредиторът не може едностранно да се позове на чл. 76, ал. 2 ЗЗД и да прихване изпълнението с лихви, акцесорни към друг дълг, различен от този, по който длъжникът е направил плащането. При плащане, достатъчно да погаси изцяло някое или някои от задълженията и ако длъжникът не е заявил кое задължение погасява, правилата на чл. 76, ал. 1, изр. 2 и изр. 3 ЗЗД и на чл. 76, ал. 2 ЗЗД се прилагат в следния ред: погасява се изцяло най-обременителното задължение, а след него следващото по обременителност задължение в реда по чл. 76, ал. 2 ЗЗД; ако задълженията са еднакво обременителни, погасява се изцяло най-старото, а след него следващото по възникване задължение в реда

по чл. 76, ал. 2 ЗЗД; ако задълженията са еднакво обременителни и са възникнали едновременно, те се погасяват съразмерно - всяко от тях в реда по чл. 76, ал. 2 ЗЗД.

По изложените съображения на поставения за тълкуване въпрос ОСГТК на ВКС дава отговор, че когато извършеното плащане не е достатъчно, погасителният ефект за законната лихва за забава при неизпълнение на парично задължение настъпва при условията и в поредността по чл. 76, ал. 2 ЗЗД.

2. Как следва да се определи размерът на вземането на кредитора при предсрочна изискуемост по договор за заем/кредит - само в размер на непогасения остатък от предоставената по договора парична сума или се включва уговореното в договора възнаграждение (възнаградителни лихви) и/или законните лихви?

По поставения въпрос в съдебната практика са застъпени две становища.

Според едното становище обстоятелството, че предсрочната изискуемост на кредита поражда задължение за кредитополучателя да върне получената сума в цялост или остатъка от същата, изключва наличието на основание за формиране на договорна лихва, имаща възнаградителен характер, при което кумулирането на две обезщетения за забавата на длъжника, касаещи един и същ период, би довело до неоснователно обогатяване на кредитора, което правният ред не допуска. Според другото становище, при уговорена в договор за заем за потребление предсрочна изискуемост на задължението за връщане на заетата парична сума, настъпва предсрочна изискуемост и на непадежираните към този момент анюитетни вноски, включващи части от главницата, възнаградителни лихви и такси, или вземането на кредитора е в размер, какъвто би му се дължал и при точното изпълнение.

ОСГТК на ВКС приема за правилно първото становище.

Предсрочната изискуемост на вземането по договор за заем за потребление или за кредит, уредена в нормите на чл. 71 ЗЗД и чл. 432 ТЗ, представлява преобразуващо право на кредитора за изменение на договора и, за разлика от общия принцип по чл. 20а, ал. 2 ЗЗД, настъпва с волеизявление само на едната от страните. Волеизявлението следва да достигне до насрещната страна, но не се нуждае от приемане и същото поражда действие, ако са били налице обективните предпоставки за предсрочната изискуемост, уговорени в договора или предвидени в закона.

Договорът се изменя в частта за срока за изпълнение на задължението за връщане на предоставената парична сума, като се преобразува от срочен в безсрочен. При настъпване на предсрочна изискуемост отпада занапред действието на погасителния план, ако страните са уговорили заемът/кредитът да се връща на вноски.

Уговорената в договора лихва е възнаграждение за предоставянето и ползването на паричната сума за срока на договора. Предсрочната изискуемост има гаранционно - обезпечителна функция съгласно чл. 71 ЗЗД, независимо че съдържа и елемент на санкция. Изменението на договора поради неизправност на заемополучателя има за последица загуба на преимуществото на срока при погасяване на задължението (чл. 70, ал. 1 ЗЗД) за длъжника. Упражненият избор от кредитора да иска изпълнението преди първоначално определения срок поради съществуващия за него риск преустановява добросъвестното ползване на паричната сума от длъжника, поради което уговореното възнаграждение за ползване за последващ период - след настъпване на предсрочната изискуемост, не се дължи.

Уредбата на предсрочната изискуемост по договора за банков кредит в чл. 432, ал. 1 ТЗ е изрична относно размера на вземането на кредитора -

„предсрочно връщане на сумата по кредита” и изключва заплащането на възнаграждение в размер на уговорените за срока на договора лихви.

Разграничение между предоставената сума по кредита и дължимите суми при предсрочна изискуемост на вземането е направено и в нормите на чл. 60, ал. 2 от Закона за кредитните институции /изм. ДВ бр. 59/2016г./ и чл. 46, ал.3 от Закона за кредитите за недвижими имоти на потребители /ДВ бр. 59/2016г./.

С волеизявлението за обявяване на предсрочна изискуемост кредиторът иска изпълнение веднага на основното задължение по договора - за връщане на заетата парична сума и поставя длъжника в забава, поради което по правилото на чл.79, ал.1 ЗЗД искането за изпълнение може да се кумулира с искане за обезщетение за забавата.

Изпълнението на длъжника след настъпване на падежа на безсрочното задължение е забавено и за периода от настъпване на предсрочната изискуемост до плащането вредите на кредитора от неизпълнението подлежат на обезщетяване. По правилото на чл. 86, ал. 1 ЗЗД на кредитора се дължи обезщетение в размер на законната лихва или уговореното в договора мораторно обезщетение, освен ако в специален закон не е предвидено друго.

След получаване на волеизявлението за изменение на договора с обявяване на предсрочна изискуемост на вземането страните могат да предоговорят условията по договора. Законодателно е предвидена възможност за договаряне между кредитора и потребителя, преди пристъпване към принудително изпълнение в нормата на чл. 46, ал. 4 ЗКНИП чрез предприемане на различни мерки, включително промяна на сроковете и условията на договора за кредит. В Решение на Съда на Европейския съюз от 26.01.2017г. по дело С-421/14 (т.3 от диспозитива) и Решение на СЕС от 14.03.2013г. по дело С-415/11 (т.73 от мотивите) по тълкуването на Директива 93/13 относно неравноправните клаузи в потребителските

договори е посочено, че клаузата за предсрочна изискуемост следва се преценява, наред с другите посочени критерии, и с оглед на предоставените от националното право възможности на потребителя да преустанови действието на предсрочната изискуемост на кредита.

По изложените съображения на поставения за тълкуване въпрос ОСГТК на ВКС дава отговор, че размерът на вземането при предсрочна изискуемост по договор за заем/кредит следва да се определи в размер само на непогасения остатък от предоставената по договора парична сума (главницата) и законната лихва от датата на настъпване на предсрочната изискуемост до датата на плащането. За периода до настъпване на предсрочна изискуемост размерът на вземането се определя по действалия до този момент погасителен план, съответно според клаузите на договора преди изменението му.

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд

Р Е Ш И:

- 1. Когато извършеното плащане не е достатъчно, погасителният ефект за законната лихва за забава при неизпълнение на парично задължение настъпва при условията и в поредността по чл. 76, ал. 2 от Закона за задълженията и договорите.**
- 2. Размерът на вземането на кредитора при предсрочна изискуемост по договор за заем/кредит следва да се определи в размер само на непогасения остатък от предоставената по договора парична сума (главницата) и законната лихва от датата на настъпване на предсрочната изискуемост до датата на плащането.**

4.Тълкувателно решение № 8/2017 от 02.04.2019 г. по тълк. дело № 8/2017 г., ОСГТК, докладчик съдия Емилия Василева

Тълкувателно дело № 8/2017 г. е образувано с разпореждане от 08.12.2017 г. на Председателя на Върховния касационен съд, изменено с разпореждане от 07.03.2018 г., по предложение на състави на Върховния касационен съд, по реда на чл. 292 ГПК за приемане на тълкувателно решение по следните въпроси:

1. Допустимо ли е предявеният иск по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост да бъде уважен само за вноските с настъпил падеж, ако предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ? Ако е допустимо, по отношение на кои вноски следва да се уважи искът - вноските с настъпил падеж към момента на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК или вноските с настъпил падеж до приключване на устните състезания в първоинстанционното или въззивното производство по чл. 422, ал. 1 ГПК?

2. Условие ли е за уважаване на иска по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост, когато тя не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението, вноските с настъпил и ненастъпил падеж да бъдат разграничени в заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК, в извлечението от счетоводни книги и в исковата молба по чл. 422, ал. 1 ГПК?

1.1. Допустимо ли е предявеният иск по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради

предсрочна изискуемост да бъде уважен само за вноските с настъпил падеж, ако предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ?

По този въпрос е установена противоречива практика, обективизирана в постановени по реда на чл. 290 ГПК решения на съдебни състави на ГК и ТК на ВКС.

Според едното становище е допустимо предявеният по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК иск за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост да бъде уважен само за вноските с настъпил падеж, ако предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ. Според второто становище, когато в заявлението за издаване на заповед за изпълнение главницата и договорната лихва са посочени като глобални суми, на основание именно предсрочна изискуемост на кредита и тази предсрочна изискуемост не е настъпила до датата на подаване на заявлението, искът, предявен по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК, следва да бъде отхвърлен изцяло. Съображенията за това са, че след като надлежно релевираното основание за възникване на вземанията е предсрочна изискуемост на кредита, а фактите, относими към обявяване на предсрочната изискуемост на кредита, не са се осъществили преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, то вземането не е възникнало на предявеното основание.

ОСГТК на ВКС приема за правилно първото становище.

Съдът дължи произнасяне по спорното материално право, въведено като предмет на делото с основанието и петитума на исковата молба.

Относно предмета на делото в производството по иск по реда на чл. 422, ал.1 ГПК в мотивите към т. 18 на Тълкувателно решение № 4 от 18.06.2014 г. по

Тълкувателно дело № 4/2013 на ОСГТК, ВКС, се приема, че предмет на делото по установителния иск по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК е вземането, основано на представения документ - извлечението от счетоводните книги на банката за вземане, произтичащо от договор за кредит, в който размерът и изискуемостта са определени от страните при сключването му. Ако фактите, относими към настъпване и обявяване на предсрочната изискуемост, не са се осъществили преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, вземането не е изискуемо в заявения размер и не е възникнало на предявеното основание.

При вземане, произтичащо от договор за банков кредит, чиято предсрочна изискуемост не е била надлежно обявена на длъжника преди подаването на заявление за издаване на заповед за изпълнение, не може да се игнорира, че съществува валидна облигационна връзка по договора за кредит при условията, договорени между страните - кредитор и кредитополучател, в т.ч. и сключените между тях анекси. Вземането произтича от договор за кредит с определени срокове за плащане на отделните вноски, които са намерили отражение в счетоводните книги на банката. Размерът и падежът на всяка вноска са определени в договора и за настъпването на изискуемостта им не е необходимо удостоверяването на обстоятелства по чл. 418, ал. 3 ГПК. Липсата на точно изпълнение, съобразно договореното по актуален погасителен план, подписан от страните за погасяване на задължението - главница или лихви, следва да бъде съобразено в рамката на исковото производство по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК, дори и да не са настъпили последиците на надлежно обявена предсрочна изискуемост на цялото задължение по договора за кредит. Длъжникът - ответник по иска, дължи изпълнение, макар и само за онази част от дълга, по отношение на която е настъпил падежът, договорен от страните. Дори когато в производството не бъде доказано, че претендираното вземане е изцяло изискуемо поради предявената предсрочна изискуемост, то не може изцяло да се отрече съществуването на вземането и да бъде отхвърлен изцяло искът при

безспорно установено неизпълнение на същото това вземане по отношение на вече падежираните вноски.

Такова разрешение в максимална степен съответства на целта и принципите на законодателната уредба на заповедното производство. Целта на заповедното производство, продължение на което е производството по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК, е да се реализират по облекчен ред правата на кредитора. Положението на кредитора не следва да бъде по - неблагоприятно вследствие иницирането на заповедно производство, отколкото, ако той направо бе предявил осъдителен иск за вземането си по общия ред. Съответно не би следвало при развиващото се в хипотезите на чл. 415, ал. 1, т. 1 - 3 ГПК исково производство, пред банката като кредитор с вземане по чл. 417, т. 2 ГПК да съществуват пречки да получи по всяка от въведените със заявлението претенции - главница, възнаградителни лихви, лихви за забава, неустойки, такси и други суми, чието възникване и изискуемост са доказани в исковото производство, стига тези суми да са в рамките на посочените в заявлението размери. Доколкото предметът на делото по иска по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК е вземането по представения документ по чл. 417, т. 2 ГПК - извлечение от счетоводните книги, в което съгласно изричното изискване на чл. 60, ал. 2 ЗКИ /ред. ДВ бр. 59/2016 г./ следва да е посочен броят на вноските, които не са издължени на договорените дати за плащане или са частично погасени, както и общият размер на просрочената сума, няма пречка вземането да се признае за съществуващо в размер на тези вноски.

Присъждането на вноските с настъпил падеж, когато се претендира цялата главница по договор за кредит поради предсрочна изискуемост, не съставлява недопустима подмяна на основанието на иска, съответно произнасяне по непредявен иск. Основание на иска са твърдените от ищеца юридически факти, от които произтича претендираното от него субективно материално право. Изменение в основанието на иска е налице, когато ищецът

заменя основанието по първоначалния иск с друго основание или когато прибавя ново основание. И в двата случая ищецът изтъква ново основание на иска, като се позовава на друг юридически факт в сравнение с този, посочен в исковата молба, от който произтича защитаването в процеса на върнено субективно материално право.

Предсрочната изискуемост на вземането по договора за кредит променя изискуемостта на вноските, които не са подлежали на изпълнение преди датата на настъпването ѝ, но няма за последица изменение на основанието, от което произтича вземането. Вноските с падеж преди датата на настъпване на предсрочната изискуемост и вноските, станали предсрочно изискуеми, са вземания, възникнали на едно и също основание - договора за кредит. По тези съображения позоваването на предсрочната изискуемост не е определящо за основанието на претенцията, предявена по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК. Правното основание, на което се претендира за изпълнение и на вноските с настъпил падеж, и на предсрочно изискуемата главница, е сключеният договор за кредит. Предсрочната изискуемост е подвид на изискуемостта, която имплицитно се предпоставя от всяка претенция за съществуване на определено вземане, а изискуемостта е възможността на кредитора да иска изпълнение на задължението. Ако кредиторът поддържа, че за него се е породила възможност да претендира за изпълнение на цялото задължение, но се установи, че такава възможност се е породила само за част от това задължение, искът няма да бъде отхвърлен изцяло, а ще бъде уважен до размера, чиято изискуемост е настъпила. Няма причина това разрешение да бъде отречено за вземанията по банков кредит, чието изпълнение се търси по реда на заповедното производство. Доказването на настъпилата предсрочна изискуемост на договора за банков кредит е определящо единствено за размера, в който ще бъде признато вземането на кредитора.

Поначало предсрочната изискуемост не може да бъде приложена по отношение на вече падежираните към момента на обявяването ѝ вноски, а

само спрямо тези, чиято изискуемост не е настъпила. По отношение на вноските с настъпил падеж по погасителния план към датата на подаване на заявлението, предсрочна изискуемост не се твърди и съответно тяхното присъждане в последващото производство по чл. 422, ал. 1 ГПК не може да се разглежда като произнасяне извън заявеното от кредитора основание на иска.

Предвид изложеното на поставения за тълкуване въпрос ОСГТК на ВКС дава отговор, че е допустимо предявеният по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК иск за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост да бъде уважен само за вноските с настъпил падеж, ако предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ.

1.2. Ако е допустимо, по отношение на кои вноски следва да се уважи искът - вноските с настъпил падеж към момента на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК или вноските с настъпил падеж до приключване на устните състезания в първоинстанционното или въззивното производство по чл. 422, ал. 1 ГПК?

По този въпрос също е налице противоречива съдебна практика, формирана по реда на чл. 290 ГПК.

Според първото становище искът по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК за вземане по договор за банков кредит при претендирана от ищеца предсрочна изискуемост може да бъде уважен за вноските с настъпил падеж към датата на формиране на силата на пресъдено нещо, въпреки че предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК. Според второто становище, ако предсрочната изискуемост не е била обявена

на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ, искът по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК следва да се уважи в размер на вноските по кредита, изискуеми към момента на подаване на заявлението, а за разликата до размера на неплатените, но неизискуеми към момента на подаване на заявлението вноски, в т.ч. за остатъка от кредита - да се отхвърли.

ОСГТК на ВКС приема за правилно първото становище.

Съгласно задължителните указания в т. 9 на Тълкувателно решение № 4 от 18.06.2014 г. по Тълкувателно дело № 4/2013 на ОСГТК, ВКС, съществуването на вземането по издадена заповед за изпълнение се установява към момента на приключване на съдебното дирене в исковия процес, като в това производство нормата на чл. 235, ал. 3 ГПК намира приложение по отношение на фактите, настъпили след подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, с изключение на факта на удовлетворяване на вземането чрез осъществено принудително събиране на сумите по издадения изпълнителен лист въз основа на разпореждането за незабавно изпълнение в образувания изпълнителен процес. Последователното прилагане на този принцип, а и на нормата на чл. 235, ал. 3 ГПК, според която съдът взема предвид и фактите, настъпили след предявяването на иска, които са от значение за спорното право, означава да се вземе предвид и настъпването на падежа на определени вноски след предявяването на иска по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК. Това е обусловено и от момента, към който се формира силата на пресъдено нещо - приключване на съдебното дирене, след което решението е влязло в сила. След като се приема, че съществуването на вземането се установява към момента, в който се формира сила на пресъдено нещо, а не към момента на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, искът по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК следва да се уважи за изискуемите вземания към датата, към която се формира сила на пресъдено нещо. Обратното би означавало да се даде

възможност на ответника да релевира всички благоприятни за него факти, които са възникнали в хода на производството по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК /като плащане, прихващане, разсрочване, опрощаване на дълга и др./, но такава възможност да бъде отречена на ищеца, който да е ограничен да доказва възникването на своето вземане само към момента на подаването на заявлението.

Решението на съда трябва да отразява правното положение между страните по делото, каквото е то в момента на приключване на съдебното дирене. Това задължава съда да вземе предвид и фактите настъпили след предявяването на иска, ако те са от значение за спорното право, било защото го пораждат или защото го погасяват - например ищецът придобива спорното право след предявяването на иска, притезанието става изискуемо в течение на делото, ответникът плаща или прихваща след предявяването на иска. Преценката на съда за основателността на иска следва да бъде направена с оглед материалноправното положение в деня на приключване на съдебното дирене в съответната инстанция /първа или въззивна/, а не в деня на предявяване на иска. Поради това съдът следва да вземе предвид и фактите, настъпили след предявяването на иска, както го задължава разпоредбата на чл. 235, ал. 3 ГПК.

Специфичните особености на производството по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК, а именно изискването за идентичност на основанието и размера на вземането, заявени в заповедното производство и основанието и размера на вземането по предявения иск, не налагат извода, че съществуването на вземането към момента на подаването на заявлението по чл. 417 ГПК или по чл. 410 ГПК е задължителна предпоставка за уважаването на иска по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК. Искове за установяване на съществуването на права към минал момент са допустими само в изрично предвидените от закона случаи. Уредбата на заповедното производство не съдържа изрична разпоредба, предвиждаща, че с иска по реда на чл. 422 ГПК се установява

съществуването на вземането към момента на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение. Поради това съдът в производството по реда на чл. 422, ал.1 ГПК не е обвързан от фактическото положение към датата на подаване на заявлението.

В производството по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК съдът е обвързан от посочения в петитума на исковата молба размер и период на претенциите за главница, възнаградителна лихва, мораторно обезщетение. Поради това, присъждайки вноските с настъпил падеж в хода на производството, съдът следва да съобразява дали възнаградителната лихва, съставляваща компонент от тези вноски, е включена в общия заявен размер и период на исковите претенции. Ако кредиторът претендира присъждане на цялата главница като предсрочно изискуема, ведно с обезщетение за забава, но възнаградителната лихва е поискана само за периода до твърдяното от кредитора настъпване на предсрочна изискуемост, съдът не може да присъди възнаградителната лихва, чиято изискуемост ще настъпи в хода на производството по иска по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК. Поради това от вноските с настъпил падеж в хода на производството ще следва да се присъди само частта, съставляваща главница съгласно погасителния план.

Предвид изложеното на поставения за тълкуване правен въпрос ОСГТК на ВКС дава отговор, че предявеният по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК иск за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост може да бъде уважен за вноските с настъпил падеж към датата на формиране на силата на пресъдено нещо, въпреки че предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК.

2. Условие ли е за уважаване на иска по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост, когато тя не е била обявена на длъжника преди

подаване на заявлението, вноските с настъпил и ненастъпил падеж да бъдат разграничени в заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК, в извлечението от счетоводни книги и в исковата молба по чл. 422, ал. 1 ГПК?

По този въпрос в практиката също се застъпват две противоречиви становища.

Според първото становище, ако предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ, искът по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК следва да се уважи в размер на вноските с настъпил падеж по погасителния план, само при наличие на разграничение в извлечението от счетоводните книги и в заявлението за издаване на заповед за изпълнение. Според другото становище е допустимо присъждане на падежирани вноски, въпреки претендирането на главницата като глобална сума на основание настъпила предсрочна изискуемост, без да е необходимо разграничение в заявлението и в извлечението от счетоводните книги.

След формирането на противоречивата практика на състави на ВКС, послужила като основание за образуване на настоящото тълкувателно дело, е изменена разпоредбата на чл. 60, ал. 2 ЗКИ /ред. ДВ бр. 59/2016 г./ и изрично е предвидено изискване за посочване в извлечението от счетоводните книги на броя на вноските, които не са издължени на договорените дати за плащане или са частично погасени, както и на общия размер на просрочената сума. Предвид изложеното следва да се даде отговор само относно необходимостта от разграничение на вноските с настъпил падеж по погасителния план в заявлението за издаване на заповед за изпълнение и в исковата молба.

ОСГТК на ВКС намира за правилно второто становище.

Исковият процес по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК е фаза на заповедното производство, инициирано със заявление за издаване на заповед за

изпълнение, с приложенията към което заявителят - ищец следва да установи не само ликвидност, но и изискуемост на вземането си. Недоказаното настъпване на предсрочна изискуемост за част от кредита не препятства уважаването на иска за изискуемите, съобразно падежите в договора, вноски по кредита и други акцесорни вземания, след като са включени в представеното извлечение от счетоводните книги. Не е необходимо обаче в исковата молба, съответно в заявлението, тези вноски да бъдат посочени самостоятелно, отделно от сумата, за която се претендира предсрочна изискуемост, за да бъде уважен искът, в съответствие с основанието, на което е била издадена заповедта за изпълнение. Предсрочната изискуемост няма отношение към основанието на претенцията. Настъпването ѝ не променя момента на изискуемост на вече падежираните преди обявяването ѝ на длъжника вноски. Съобразно правилото на чл. 162 ГПК, при доказване от страна на ищеца на основанието за дължимост на сумите - чрез доказване на сключен договор за кредит, предоставянето на сумите от кредитодателя на кредитополучателя и настъпила, съобразно уговореното, изискуемост на отделните вземания, за съда възниква задължението служебно да съдейства за определяне размера на просрочените вноски, доколкото не би бил установим от самите договорни клаузи.

Разпоредбата на чл. 60, ал. 2 ЗКИ /ред. ДВ бр. 59/2016 г./ предвижда, че извлечението от счетоводните книги на банката съдържа най - малко информация за: 1. броя на вноските, които не са издължени на договорените дати за плащане или са частично погасени и общия размер на просрочената сума; 2. общия размер на непогасената част от общия размер на дължимата сума от потребителя, включваща главница и непогасената договорена лихва; 3. размера на обезщетението за забава на просрочените плащания. Такова изрично изискване не се поставя за съдържанието на самото заявление. Следва да се отбележи, че такова разграничение не е предвидено и в разпоредбата на чл. 412 ГПК, определяща задължителното съдържание на заповедта за изпълнение. Поради това няма пречка в заявлението, съответно

в исковата молба да бъде посочено като основание неизпълнението на сключен договор за кредит и да бъде посочен общият размер на претендираната главница, като само възнаградителните лихви и лихвите за забава бъдат конкретизирани по период и размер. В случая е приложим общият принцип, че при поискано присъждане на сума в по-голям размер от дължимата, съдът може да уважи частично иска за доказан размер на вземането.

Следва да са налице обаче общите предпоставки за редовността на исковата молба относно индивидуализацията на процесното вземане. Всяко от отделните вземания на кредитора, породено от сключения договор за кредит, следва да бъде индивидуализирано със съществените му белези - главница, възнаградителна лихва, договорено или дължимо по закон обезщетение за забава, неустойки, такси, застраховки и други, включени в общия размер на претендираната в заявлението сума. Вземането за дължимата главница следва да се счита конкретизирано в достатъчна степен, когато е посочено като глобален размер, без да са разграничени вноските с настъпил падеж от тези, които се претендират с оглед настъпила предсрочна изискуемост. Главницата по договор за заем/ кредит представлява дълг, чийто размер не се определя от периода на ползване. Възможността главницата да се изплаща разсрочено, на вноски, не променя характера на вземането. Поради това вземането е едно и също, независимо дали се претендира като сума, сбор от падежираните вноски, или като предсрочно изискуема главница.

Предвид изложеното, на поставения за тълкуване правен въпрос ОСГТК на ВКС дава отговор, че разграничението на вноските с настъпил и ненастъпил падеж в заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК и в исковата молба по чл. 422, ал. 1 ГПК не е условие за редовност на исковата молба и за уважаване на иска по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК за установяване дължимост на вземане по договор за

банков кредит поради предсрочна изискуемост, когато тя не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението.

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на Върховния касационен съд

Р Е Ш И:

1. Допустимо е предявеният по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК иск за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост да бъде уважен само за вноските с настъпил падеж, ако предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ. Предявеният по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК иск за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост може да бъде уважен за вноските с настъпил падеж към датата на формиране на силата на пресъдено нещо, въпреки, че предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК.

2. Разграничението на вноските с настъпил и ненастъпил падеж в заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 ГПК и в исковата молба по чл. 422, ал. 1 ГПК, не е условие за редовност на исковата молба и за уважаване на иска по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост, когато тя не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението.

III. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ

5. Владението е явно, когато се упражнява по начин, разкриващ ясно намеренията на владелеца да държи вещта като своя и позволяващ на всеки заинтересуван да научи за упражняваната фактическа власт. Обратно, владението е скрито, когато се упражнява по таен начин, който не разкрива упражняваната фактическа власт и намерението на владелеца да държи вещта като своя. Фактическата власт може да се упражнява от няколко лица едновременно - тогава е налице съвладение. В този случай и двата признака на владението трябва да са налице спрямо всеки от владелците. Същевременно, за всеки от тях владението произвежда самостоятелно действие. Затова, когато един имот се обитава от няколко лица в роднинска връзка, които се позовават на придобивна давност спрямо собственика, е необходимо да се извърши преценка въз основа на конкретните фактически обстоятелства дали всеки от тях осъществява владение, така че да е налице съвладение, или някои са държатели и държат имота за владелеца.

Чл. 38а ЗЖСК

Чл. 69 ЗС

Чл. 290 ГПК

Решение № 124 от 05.11.2018г. по гр. дело №3569/2017 г., II г. о., докладчик съдия Веселка Марева

Производство по чл. 290 ГПК.

Обжалвано е решение № 84 от 10.01.2017 г. по гр.д. № 5188/2015 г. на САС, с което е потвърдено решение № 871 от 06.02.2015г. по гр.д. №

1708/2011 г. на СГС за установяване по отношение на Н. И. Б., Е. Д. С. и С. Д. С., че Н. Н. Б. /починал в хода на процеса и заместен от наследниците си Б. Н. Б. и И. Н. Б.-В./ е собственик по давност на апартамент № [номер] в гр. София, [адрес] с принадлежащите му мазе № [номер], идеални части от общите части на вход „Д” и идеални части от правото на строеж върху поземления имот.

Касационната жалба е подадена от ответниците Н. И. Б., Е. Д. С. и С. Д. С. чрез пълномощника адв. И. Поддържа се, че решението е незаконосъобразно като постановено при неправилно приложение на процесуалните норми, както и е необосновано.

Ответниците Б. Н. Б. и И. Н. Б.-В. чрез пълномощника си адв. Б. оспорват жалбата.

С определение № 192 от 16.04.2018 г. е допуснато касационно обжалване на решението на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК поради противоречие с практиката на ВКС по въпроса за задължението на въззивния съд, независимо от препращането по чл. 272 ГПК, да отговори на наведените във въззивната жалба доводи и възражения. Касационно обжалване е допуснато и в хипотезата на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК, за да се изяснят белезите и критериите, по които се преценява дали владението е скрито или явно, с оглед на особеностите на настоящия случай, при който имотът се обитава от няколко лица в роднинска връзка, които се конкурират спрямо собственика като владелци, позоваващи се на придобивна давност.

Върховният касационен съд, състав на Второ гражданско отделение, като разгледа жалбата в рамките на наведените основания, установи следното:

Производството е по установителен иск за собственост. Ищецът Н. Б. твърди, че на 06.06.1996 г. е сключил с [фирма] ЕООД договор за изграждане и продажба на жилище; като правата по договора придобил въз основа на

декларация от същата дата, подписана от първоначалния купувач Б. Н. Б. - негов син и дружеството - продавач. След извършени довършителни работи по жилището ищецът се настанил през януари 1997 г. и оттогава до момента живее в имота, като табелка с името му стои на вратата и на пощенската кутия, а в издадените му документи за самоличност това е неговият постоянен адрес. С оглед на това с изтичане на десетгодишен срок е придобил правото на собственост по давност. През април 2010г. разбрал за насрочен въвод във владение по изпълнително дело, заведено от ответниците, поради което предявил настоящия иск.

Ответниците поддържат, че техният наследодател Д. С. Г. е бил член-кооператор в ЖСК [име] и процесният апартамент му е разпределен с окончателния разделителен протокол. През 2006 г. Д. Г. е предявил иск по чл. 38а ЗЖСК против Б. Н. Б. /син на ищеца Н. Б./ и съпругата му Г. И. М.-Б., които афиширали фактическа власт върху имота. С влязло в сила решение от 21.10.2009г. по гр. д. № 1748/2009г. на СГС, IV-б отд., искът е уважен и ответниците Б. са осъдени да предадат на ищеца Г. апартамента. В мотивите на решението е обсъдено наведеното от Б. и Г. Б. възражение за придобиване на собствеността по давност и същото е намерено за неоснователно поради недостатъчен срок на владението. Въз основа на това решение е образувано изпълнително дело за въвод, сочено от ищеца като повод за завеждане на иска му. Като обезпечение на настоящия иск е постановено спиране на изпълнението по изпълнителното дело.

Въззивният съд е намерил, че силата на пресъдено нещо на решението по иска по чл. 38а ЗЖСК не съставлява процесуална пречка за водене на настоящия иск, тъй като не съвпадат нито страните, нито предмета на спора - първоначалният ищец Н. Б. не е участвал в производството по чл. 38а ЗЖСК, а и искът по чл. 38а ЗЖСК е специфичен владелчески иск, а не такъв за установяване на собствеността.

На следващо място, въз основа на приета графологична експертиза съдът е установил, че договорът от 06.06.1996г., на който се позовава първоначалният ищец Н. Б., не е подписан от него, но е приел, че е налице извършено от него потвърждаване на договора по чл. 42, ал. 2 ЗЗД посредством представената в хода на делото молба от 16.06.2014 г.

При преценка на събраните гласни и писмени доказателства досежно упражняваната от ищеца фактическа власт, съдът е взел предвид, че на 21.01.1997 г. с протокол ищецът е получил ключове от апартамента /в действителност протоколът е на името на сина му Б./, че е бил избран за касиер на входа от този момент до 2014 г., плащал е електрическа енергия, получавал е на адреса разпореждания от НОИ за пенсията си, името му е била изписано на пощенската кутия и на вратата. Въз основа на тези данни и на показанията на свидетелите, съдът е намерил, че е осъществявана от първоначалния ищец Н. Б. фактическа власт върху вещта като своя лична, т. е. той е упражнявал владение върху жилището. По отношение на субективната страна на владението, съдът е счел, че презумпцията по чл. 69 ЗС не е оборена. В крайна сметка е приел, че давностно владение е упражнявано след края на 1998 г. когато е преустановено недопускането на членове на ЖСК в обекта; че владението на първоначалния ищец е било постоянно, непрекъснато, несъмнено и явно, при което към момента на завеждане на иска през 2011 г. давностният срок е изтекъл.

По основаниято за допускане на касационно обжалване.

По първия въпрос. Трайно установена е практиката на Върховния касационен съд, че независимо от препращането към мотивите на първата инстанция по чл. 272 ГПК, въззивният съд е длъжен да се произнесе по спорния предмет на делото, след като подложи на самостоятелна преценка доказателствата и обсъди защитните тези на страните, включително да отговори на доводите и възраженията, развити в жалбата, при съблюдаване на очертаните с въззивната жалба предели на въззивното производство /чл.

269 ГПК/. В този смисъл са Решение № 120 от 04.04.2013г. по гр.д. № 964/2012 г. на IV г.о., Решение № 212 от 01.02.2012 г. по т.д. № 1106/2010 г. на II т.о., Решение № 157 от 08.11.2011 г. по т.д. № 823/2010г. на II т.о. и др. Тази практика напълно се споделя от настоящия състав.

По втория въпрос.

Владението е явно, когато се упражнява по начин, разкриващ ясно намеренията на владелеца да държи вещта като своя и позволяващ на всеки заинтересуван да научи за упражняваната фактическа власт. Обратно, владението е скрито, когато се упражнява по таен начин, който не разкрива упражняваната фактическа власт и намерението на владелеца да държи вещта като своя. В този смисъл е както съдебната практика, така и правната теория /Витали Таджер, Владение, 1991г., стр. 15/.

Фактическата власт може да се упражнява от няколко лица едновременно - тогава е налице съвладение. В този случай и двата признака на владението трябва да са налице спрямо всеки от владелците. Същевременно, за всеки от тях владението произвежда самостоятелно действие /цитираното съчинение, стр. 19/. Затова, когато един имот се обитава от няколко лица в роднинска връзка, които се позовават на придобивна давност спрямо собственика, е необходимо да се извърши преценка въз основа на конкретните фактически обстоятелства дали всеки от тях осъществява владение, така че да е налице съвладение, или някои са държатели и държат имота за владелеца.

По основателността на касационната жалба.

На първо място, в разрез със задълженията си като въззивна инстанция, САС не е изложил никакви съображения по наведените във въззивната жалба оплаквания в няколко насоки: 1/ че първата инстанция изобщо не е споменала, а още по-малко анализирала част от представените с отговора писмени доказателства, касаещи защитната позиция на Б. и Г. Б. в

производството по чл. 38а ЗЖСК, заявеното от тях възражение за придобивна давност и доказателствата, на които са се позовали за него; 2/ че обсъдените от първата инстанция доказателства са анализирани неправилно, без преценката им в съвкупност; че потвърдителната декларация от 16.06.2014 г. няма правното значение, което съдът ѝ придава и др.; 3/ че съдът не е отговорил и аргументите, че владението на Н. Б. е било скрито, понеже като владелци са се афиширали сина му и снаха му. Всички тези обстоятелства имат определящо значение за изхода на спора, тъй като изясняват съотношението между упражняваната от тримата фактическа власт - дали е съвладение или самостоятелно владение на съпрузите, което изключва владението на бащата.

В резултат на това нарушение на съдопроизводствените правила на практика е налице отказ и на двете съдебни инстанции да обсъдят релевантни за спора доказателства и да отговорят на наведени от защитата доводи и възражения.

При обсъждане доказателствата, доводите и възраженията на касаторите, необсъдени до момента, се налагат следните изводи:

Първоначалният ищец Н. Б. сочи в исковата молба, че владението му произтича от договор от 06.06.1996г. за изграждане и продажба на готов строителен продукт с [фирма] ЕООД. Истинността на този договор в частта относно подписа на купувача Н. Б. е опровергана с приетата почеркова експертиза, установяваща, че подписът не е негов. С молба от 16.06.2014 г., на л. 312 от делото ищецът заявява, че потвърждава волеизявленията си в договора с дата 06.06.1996 г., сочи че договорът е сключен с негово знание, съгласие и одобрение; поради това и на основание чл. 42, ал. 2 ЗЗД го потвърждава. Основателни са доводите на касаторите, че съдът е придал на декларацията значение, каквото тя не притежава. Хипотезата на чл. 42, ал. 2 ЗЗД дава възможност да бъде потвърден договор, сключен от представител, без представителна власт. В случая договорът не е сключен от представител,

за да може да бъде потвърден. Установена е неистинност на подписа на лицето, посочено като страна по договора, което означава, че липсва волеизявление и договорът е нищожен. Такъв договор не може да бъде потвърден.

Същевременно, в предходния спор по чл. 38а ЗЖСК Б. Б., син на Н. Б., и съпругата му Г. Б., сочат, че се намират в имота и го владеят на основание договор от същата дата със същия продавач, за същия апартамент, сключен с купувач Б. Н. Б. /протокол от с.з. на 27.06.2007 г. по гр.д. № 10862/2006 г. на СРС - л. 106-108 от първоинстанционното дело/. Този договор е приложен по делото. Представена е и декларация към договор от 06.06.1996 г., подписана на същата дата от Б. Н. Б. и [фирма] ЕООД, според която Б. Б. прехвърля всички свои права и задължения по сключения договор и желае да бъде заместен изцяло като страна по договора от Н. Н. Б. Декларацията е оспорена от ответниците поради липса на достоверна дата.

В подадена на 14.12.2009 г. жалба от Н. Б. до СГС с цел спиране на въвода във владение по образуваното от касаторите изпълнително дело /л. 134 от първоинстанционното дело/ той сочи, че владее имота преди предявяване на иска, като представя копие от личната си карта, издадена през 2000г. с посочване адреса на жилището и се позовава на договор за предоставяне право на ползване сключен на 10.12.2009 г., непосредствено преди подаване на жалбата, който не е налице по делото. Следователно, към този момент, около година преди завеждане на настоящето дело, Н. Б. не се позовава на свои права като владеец по договор с [фирма] ЕООД.

С протокол от 21.01.1997 г. ключове от жилището са предадени от [фирма] ЕООД на Б. Б. - л.292 от делото на СГС. Погрешно в мотивите и на двете инстанции е прието, че ключовете са получени от ищеца Н. Б. и от това са последвали изводи за фактическа власт с намерение за своене.

При съвкупния анализ на тези доказателства се налага извод, че от страна на първоначалния ищец Н. Б. не е установено да е упражнявал владение самостоятелно или в съвладение със сина си и съпругата му. Безспорно е, че той е упражнявал фактическа власт върху имота - живял е в жилището *заедно* със семейството на сина си; посочил е адреса му като свой адрес в личната си карта; получавал е официална кореспонденция на този адрес; заплащал е сметки и разноски за имота; изпълнявал е функция на домоуправител на входа. Безспорно е също така, че фактическа власт в същия правнорелевантен период е осъществявана и от настоящия ответник Н. Б. и съпругата му, което е установено както от свидетелските показания, така и от влязлото в сила решение по чл. 38а ЗЖСК. Ето защо, от решаващо значение е разграничаването дали упражняваната от Н. Б. фактическа власт е с намерение за своене или е държане за владелеца Б. Б. - негов син. Анализът на доказателствата налага втория отговор. Първо, както бе посочено, договорът на Н. Б. от 06.06.1996 г., служещ като основание за установяване на фактическата власт с намерение за своене, не е подписан от него и не поражда правно действие. Декларацията от същата дата, с която синът му предоставя правата си по своя договор от същата дата, не е подписана от Н. Б. и не може да има значение на основание за започване на владение. Освен това, Б. Б. очевидно продължава да се ползва от правата по договора на свое име.

Второ, ищецът Н. Б., при предприетата защита срещу принудителното изпълнение на решението по чл. 38а ЗЖСК, не се позовава на правата си по договор от 06.06.1996 г., които действително биха били конкуриращи спрямо касаторите, а сочи някакъв договор за право на ползване от декември 2009 г. Всичко това навежда съмнение, че договорът на името на Н. Б., както и декларацията, са създадени допълнително за нуждите на процеса, за да му бъде „придадено” качество на владелец.

Трето, ключовете за апартамента са предадени от продавача на Б. Б. - лицето, което според него е страна по договора, а не на Н. Б., както погрешно приемат съдилищата.

Всички тези обстоятелства опровергават тезата на ищеца, че е установил самостоятелно владение върху жилището на основание договор с [фирма] ЕООД през 1997 г. и към момента на предявяване на иска е придобил собствеността по давност. Той е живял в жилището като член на семейството на сина си Б. и е упражнявал държане за него. Поради това давност в него полза не би могла да тече.

При горните изводи предявеният иск е неоснователен. Обжалваното решение, с което искът е уважен, следва да бъде отменено и да бъде постановено ново за отхвърляне претенцията за собственост по давност.

IV. РЕШЕНИЯ НА НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ

6.Решение № 167 от 05.10.2018 г. по търг. дело № 3178/2015 г., I т. о., докладчик съдия Дария Проданова, председател на Търговска колегия

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационната жалба на ЗАД [име] срещу Решение № 1022 от 19.05.2015 год. по гр.д.№ 92/2013 год. на Софийски апелативен съд.

Касационен контрол е допуснат за произнасяне по въпроса за *значението на сключеното със застрахователя на виновния водач извънсъдебно споразумение.*

Производството по делото е било спряно, до приключване на тълк. д. № 1/2016 год. на ОСГТК на ВКС.

Като взе предвид доводите по жалбата и на основание чл. 290, ал. 2 ГПК извърши проверка относно допустимостта и правилността на въззивното решение, ВКС-Търговска колегия, състав на I т.о. приема следното:

Жалбата е основателна.

Предявен е иск с правно основание чл. 229, ал. 1 КЗ (отм.) за сумата 52348 лв.

Безспорно по делото е, че в резултат на ПТП на 26.10.2004 год., настъпило по вина на С. С. И. в качеството му на правоспособен водач на товарен автомобил „МАН”, е била причинена смъртта на Д. П. Д. – син на С. И. Ц.-Д. и П. А. Д. По отношение на С. И. е налице приключило наказателно производство, в рамките на което наследниците на Д. са предявили граждански иски – обезщетения за неимуществени вреди, произтекли от смъртта на техния син и наследодател. Тези иски са били уважени за по 35000 лв. за всеки от наследниците. Безспорно е, че след приключването на наказателното производство, С. и П. Д. са сключили споразумение със застрахователя на виновния водач ЗАД [име], приемайки да бъдат обезщетени със по 20000 лв. за всеки един от тях. Независимо от това, иницирали са изпълнително производство срещу делинквента С. И. за присъденото в наказателното производство обезщетение. В рамките на изпълнителното производство, след като са приспаднати сумите, заплатени от застрахователя, за остатъка по задължението, ведно с лихви и разноси, С. И. е сключил споразумение с вискателите и е заплатил по 26174 лв. (главница + обезщетение за забава) на всеки от тях или общо 52348 лв.

Предмет на настоящето производство е искът на И. за възстановяване от застрахователя по риска „Гражданска отговорност” на увреждация

автомобил ЗАД [име] на сумата, платена от него за обезщетяване на наследниците на Д. Д.

Първоинстанционният съд е приел, че искът е неоснователен, доколкото негов предмет е възстановяването от ЗАД [име] на сума, недължимо платена от С. И. Мотивирал се е с това, че сключвайки споразумение със застрахователя, С. и П. Д. са били удовлетворени, поради което плащането от делинквента е било недължимо. Въззивният съд е приел обратната теза, а именно, че сключеното между застрахователя и увредените лица споразумение, не е обвързващо за делинквента, поради което предпоставката на чл. 229 КЗ е налице.

След образуването на касационното производство по жалбата на застрахователя, в ОСГТК на ВКС е иницирано тълкувателно производство, обуславящо отговора на поставения от касатора правен въпрос.

С Решение № 1/30.01.2017 год. по тълк.д.№ 1/2016 год. на ОСГТК, Върховният касационен съд е приел, че пострадалият няма право да получи обезщетение от делинквента над изплатеното от застрахователя обезщетение по задължителната застраховка по риска „Гражданска отговорност” на автомобилистите въз основа на постигнато споразумение, в което увреденият е заявил, че е напълно обезщетен за съответната вреда. В случай, че делинквентът е заплатил сума над споразумението (в случая – сумата по уважените граждански искове в наказателното производство), без да се позове на изчерпване/преклюдирание на правата на пострадалите лица с факта на постигане на споразумение, това плащане се счита недължимо спрямо застрахователя му по риска „Гражданска отговорност на автомобилистите”.

От това следва, че въззивното решение е неправилно в частта, с която искът е приет за основателен, и то следва да бъде касирано и настоящата инстанция се произнесе по съществуващото на спора, като отхвърли предявения иск в тази му част, ведно с присъдените лихви и разноски.

С оглед изхода на спора, на касатора ще следва да бъдат присъдени разноси 1286 лв. за трите съдебни инстанции, съобразно представения списък по чл. 80 ГПК – юрисконсултско възнаграждение по чл. 78, ал. 8 ГПК в общ размер на 300 лв. и за заплатена държавна такса в размер на 986 лв.